

Volumeontwikkelingen najaar 2020

Duiding van ontwikkelingen in de sociale zekerheid UWV

UWV Kennisverslag 2020-9

Ed Berendsen en Peter Rijnsburger

Volumeontwikkelingen najaar 2020

Ed Berendsen

Peter Rijnsburger

Na de eerste coronagolf is de instroom in de WW genormaliseerd dankzij de NOW-regelingen, maar nu we in de tweede golf zitten wordt alles weer anders.

Samenvatting

De coronacrisis heeft grote gevolgen voor de ontwikkeling van de volumes van de socialezekerheidswetten die UWV uitvoert. We gingen in één maand van een hoogconjunctuur naar een economische crisis. Als gevolg daarvan nam het aantal lopende WW-uitkeringen in april sterk toe. Daarna is de situatie genormaliseerd, maar dat is naar alle waarschijnlijkheid tijdelijk. We verwachten een verdere stijging van de WW in de laatste maanden van 2020. Bij de WIA zien we ook een groter dan verwachte stijging van de instroom. Hier ligt de oorzaak echter bij de gevolgen van corona voor het uitvoeringsproces van UWV. Het is moeilijker om aanvragen op tijd af te handelen. Dat leidt tot meer voorschotten en dat heeft gevolgen voor de instroom in de WIA. Ten slotte zien we ook bij de Ziektewet een piek in het aantal toekenningen in maart/april en een ontspanning daarna. Maar niet alles is het gevolg van corona. De invoering van de Wet arbeidsmarkt in balans (Wab) per 1 januari 2020 is ook van invloed op de ontwikkeling van het aantal Ziektewet-toekenningen.

Belangrijkste ontwikkelingen

- Het aantal WW-toekenningen is na een piek in april sterk afgenomen. Oorzaak is het dempende effect van de NOW-regelingen en het weer op gang komen van de economie in de zomer.
- In navolging van de daling van het aantal toekenningen is ook het aantal lopende WW-uitkeringen afgenomen. In september waren er nog 278.400 WW-uitkeringen. We verwachten echter dat het aantal in de rest van het jaar weer gaat toenemen tot een niveau van circa 330.000 eind december.
- In de eerste acht maanden van 2020 steeg de instroom in de WIA met 9,1%. De toename is vrijwel volledig geconcentreerd bij de WGA. Bij de IVA zien we nauwelijks toename.
- De belangrijkste reden voor de instroomstijging bij de WIA is een toename van het aantal verstrekte voorschotten. Door de beperkende coronamaatregelen konden tot juni sociaal-medische beoordelingen niet worden uitgevoerd waarbij lichamelijk onderzoek of face-to-facecontact nodig is. Daardoor zijn er meer voorschotten verstrekt. Het aandeel voorschotten bedraagt ruim 18% tegen 6,6% in dezelfde periode in 2019. De stijging van de instroom door de toename van het aantal voorschotten is echter een statistische vertekening. Als we daarvoor corrigeren is de stijging 5,2% en geen 9,1%. De toename van de voorschotten vertekent ook de ontwikkeling bij de IVA en de WGA.
- Als gevolg van de Wet arbeidsmarkt in balans zijn alle uitzendbedrijven vanaf 1 januari 2020 voor de Ziektewet-premie ingedeeld bij de sector Uitzendbedrijven. Mede als gevolg hiervan worden meer uitzendcontracten met uitzendbeding afgesloten. Hierdoor neemt de instroom van zieke flexwerkers in het vangnet van de Ziektewet dit jaar toe.

Volumeontwikkelingen onder de loep

Periodiek publiceert UWV een kennisverslag over de volumeontwikkelingen van de socialezekerheidswetten die onder de verantwoordelijkheid van UWV vallen. Dit is zo'n kennisverslag. De belangrijkste kengetallen staan in tabel 3.

Ontwikkelingen in de ontslag-WW

De afgelopen jaren ging het heel goed met de economie. Daardoor nam het aantal WW-uitkeringen sterk af. De verwachting was dat we in 2020 de top van de conjunctuur zouden bereiken. Vanaf de derde week van maart ging de Nederlandse economie echter gedeeltelijk op slot en kwamen we terecht in de anderhalvemetermaatschappij. Mensen werkten thuis tenzij het niet anders kon. De luchtvaart kwam vrijwel tot stilstand en het uitgaansleven ging als een nachtkaaars uit. Vanaf dat moment had een groot deel van het Nederlandse bedrijfsleven te maken met een daling van de inkomsten, soms tot 100%. De verwachting was dat dit van beperkte duur zou zijn. Om die periode te overbruggen heeft de overheid een aantal beleidsmaatregelen in het leven geroepen voor de verschillende onderdelen van de economie (zie box 1).

Voor de ontwikkeling van de WW zijn vooral de NOW-regelingen van belang. Doordat de economie begrensd is sinds de start van de crisis, is er een overschot aan personeel. Normaal zou dat tot ontslagen leiden en tot stijgende WW aanvragen. Door de NOW-regelingen is dat echter anders. Er zijn voor UWV nu twee kanalen waarlangs het overschot aan personeel tot uiting kan komen: de WW en de NOW-regelingen. De NOW-regelingen zorgen ervoor dat bedrijven mensen in dienst houden, waardoor er minder WW aanvragen zijn dan zonder de regelingen het geval zou zijn geweest. Ze dempen dus het aantal WW-uitkeringen. De NOW-regelingen beïnvloeden ook de samenstelling van de WW-populatie. Ze voorkomen vooral ontslag van mensen met een vast contract. Tijdelijke dienstverbanden worden ook beschermd door de NOW-regelingen, maar werkgevers zullen in deze omstandigheden terughoudend zijn in het verlengen van aflopende contracten. Ze zullen ook veel minder nieuw (tijdelijk) personeel aannemen. Door de NOW-regelingen stroomden in de eerste maanden van de crisis daarom vooral mensen met een tijdelijk contract de WW in. Met de invoering van de NOW 3.0 worden de eisen stapsgewijs strikter en kunnen ook mensen zonder boete ontslagen worden. De verwachting is dat dat vanaf oktober ook meer zal gebeuren.

Box 1

Box 1 Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW 1.0, NOW 2.0 en NOW 3.0)

Om de klappen van de coronacrisis op te vangen heeft de overheid een aantal regelingen ingericht. Voor de WW is de NOW-regeling van belang. De NOW-regelingen zijn bedoeld om werkgevers die te maken hebben met omzetverlies door corona tegemoet te komen en zo werkgelegenheid te behouden. UWV voert de NOW-regelingen uit.

Bij de eerste aanvraagperiode van de NOW (de NOW 1.0) konden werkgevers vanaf 1 maart 2020 een tegemoetkoming krijgen voor een periode van drie maanden. Voorwaarde was een daling van de omzet van tenminste 20%. Bij 100% omzetverlies werd 90% van de loonsom vergoed. Hierdoor konden werkgevers hun werknemers doorbetalen. In de NOW 1.0 was een boetebepaling opgenomen. Als werkgevers die gebruikmaakten van de regeling toch personeel ontslaan, kregen zij een

boete opgelegd van 50% van de loonsom. De NOW 1.0 verving de regeling voor werktijdverkorting (deeltijd-WW).

Begin juli is de NOW 1.0 opgevolgd door de NOW 2.0. Deze tweede aanvraagperiode liep tot en met 30 september 2020. De belangrijkste verandering was dat de boetebepaling is aangepast. De boete op ontslag werd verlaagd naar 5% en beperkt tot bedrijven die ontslag aanvroegen voor meer dan twintig personen zonder dat daar overeenstemming over was met de vakbonden.

Per 1 oktober is de NOW 2.0 opgevolgd door de NOW 3.0. Deze loopt tot en met 30 juni 2021. De NOW 3.0 kent drie aanvraagperiodes van drie maanden. In die periodes wordt de vergoeding van de loonsom stapsgewijs verlaagd van 80% naar 60%. Verder is de boete op ontslag afgeschaft.

1

We hebben te maken met verschillen in de duur van verslagperiodes. Meestal bestaat een maand uit vier weken, maar er is altijd een aantal maanden met vijf weken en dat kunnen elk jaar andere maanden zijn. In 2020 zijn januari, april, juli, oktober en december vijfweekse verslagperiodes.

2

Het relatief gering aantal toekenningen in september is vertekend door de wijze waarop de uitvoeringsdagen vallen in die maand. Als je daarvoor corrigeert zijn de aantallen in september vergelijkbaar met augustus.

Ontslaggolf jongeren in zomer afgezwakt

Bij de start van de crisis in de derde week van maart zagen we vooral een initiële schrikreactie van werkgevers. Tijdelijke contracten werden op grote schaal beëindigd, waardoor het aantal WW-toekenningen met 167% steeg tussen februari en april (zie tabel 1). Daarbij moet we opmerken dat april een vijfweekse verslagperiode was, waardoor de aantallen hoger uitpakken dan normaal¹. Maar ook als je daarvoor corrigeert, is het aantal bijzonder hoog. Na april nam het aantal WW-toekenningen echter snel af en vanaf augustus zitten we weer rond het gemiddelde niveau van voor de crisis².

Als we kijken naar de leeftijd van de mensen aan wie een WW-uitkering is toegekend, dan zien we dat het grootste deel van de stijging zich in eerste instantie voordeed bij de jongeren (vooral in de leeftijdscategorie tot 25 jaar). Het aandeel van jongeren tot 25 jaar steeg van 9,8% voor de crisis naar 22,7% in april. Daarna zakte het aandeel terug tot ruim 13% in september, dat is nog maar 3%-punt hoger dan voor de crisis. In de zomer is de onslaggolf van jongeren dus afgezwakt. De jongeren die tot nu instroomden zijn vooral jongeren met een tijdelijk dienstverband uit de sectoren die het hardst zijn getroffen door de coronacrisis, zoals de horeca en de evenementenindustrie.

Dat bij de start van de coronacrisis vooral jongeren met een tijdelijke baan ontslagen worden is niet bijzonder. Dat is een normaal patroon tijdens een economische neergang. Tijdens de financiële crisis was dat niet anders. Pas na verloop van tijd worden ook oudere werknemers (vaak mensen met een vast contract) ontslagen en stijgt hun aandeel. De veranderingen gaan nu alleen veel sneller³.

Tabel 1 Kengetallen WW

	Gemiddelde laatste 12 maanden*	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Augustus	September
Aantal toekenningen (x 1.000)	27,6	37,8	73,7	42,0	33,3	43,6	28,4	24,7
Mutatie t.o.v. gemiddelde		37%	167%	52%	21%	58%	3%	-11%
Aandeel < 25 jaar	9,8%	20,2%	22,7%	18,8%	17,0%	14,1%	12,1%	13,3%
Aandeel 25-34 jaar	29,3%	29,6%	30,5%	30,3%	30,5%	29,8%	30,4%	31,3%
Aandeel 35-44 jaar	21,1%	18,2%	17,5%	19,0%	18,9%	20,3%	21,5%	20,5%
Aandeel 45-54 jaar	21,4%	17,7%	16,8%	17,9%	18,7%	19,2%	19,3%	19,2%
Aandeel 55-66 jaar	18,4%	14,4%	12,5%	14,1%	14,8%	16,6%	16,8%	15,6%
Aantal beëindigingen (x 1.000)	30,4	27,6	32,0	33,0	33,8	43,4	37,5	37,9
Aandeel werkgerelateerd, waarvan:	46,7%	46,0%	37,2%	42,4%	42,9%	41,2%	46,6%	49,7%
■ Wegens werk	32,6%	28,6%	24,4%	24,8%	21,9%	20,0%	23,4%	21,5%
■ Geen inkomstenopgave	10,9%	13,4%	5,3%	10,3%	11,5%	12,9%	16,1%	19,8%
■ Afzien van recht/uitkering	3,3%	3,6%	7,5%	7,3%	9,8%	8,1%	7,2%	8,4%
Aandeel maximale WW-duur	37,2%	35,5%	43,8%	33,6%	32,1%	42,0%	39,7%	37,1%
Aandeel overige redenen, waarvan	16,1%	18,5%	19,1%	23,9%	24,9%	16,8%	13,7%	13,2%
■ Afwijzing na toekenning	4,5%	5,9%	6,6%	12,6%	14,5%	8,0%	6,0%	5,4%
Aantal uitkeringen (x 1.000)	**240,7	250,4	292,1	301,1	300,6	300,8	291,7	278,4
Mutatie t.o.v. februari 2020		4%	21%	25%	25%	25%	21%	16%

* Het gemiddelde per maand in de periode maart 2019-februari 2020.

** Aantal uitkeringen in februari 2020.

Uitstroom naar werk zakt

In tabel 1 zijn de aandelen van de verschillende redenen van uitstroom opgenomen. We zien dat de onderlinge verhoudingen flink kunnen schommelen. We moeten dus enigszins voorzichtig zijn met conclusies als we naar maanden kijken. Niettemin zien we een aantal duidelijke veranderingen optreden.

Zoals te verwachten in een crisis daalde de uitstroom wegens het vinden van werk. Het aandeel uitstroom wegens werkgerelateerde redenen bereikte, afgezien van de initiële schrikperiode in april, een dieptepunt in juli: het aandeel lag toen ruim 5%-punt lager dan voor de crisis. Vanaf augustus stijgt het aandeel weer naar het niveau van voor de crisis of zelfs daarboven. De ontwikkeling van het aandeel uitstroom wegens werkgerelateerde reden wordt echter bepaald door drie onderliggende subcategorieën: beëindiging van de uitkering wegens uitstroom naar werk, beëindiging wegens het niet opgeven van

4

Om een WW-uitkering te krijgen moeten WW'ers elke maand de inkomsten doorgeven. Als ze dat niet doen wordt de uitkering beëindigd. Meestal is er dan sprake van werk. Daarom valt deze uitstroomreden onder de hoofdcategorie werkgerelateerde beëindigingen.

5

Mensen die een kleine (aanvullende) WW-uitkering krijgen, kunnen afzien van die uitkering. Het voordeel is dat ze dan niet hoeven te voldoen aan de verplichtingen die horen bij een WW-uitkering. Ze kunnen ook afzien van het WW-recht. Het voordeel daarvan is dat ze het opgebouwde WW-recht niet verbruiken. Omdat er bij deze mensen sprake is van werk naast de WW, valt deze uitstroomreden onder de hoofdcategorie werkgerelateerde beëindigingen.

6

Sinds 1 juli 2015 wordt de hoogte van de WW-uitkering achteraf vastgesteld. WW'ers moeten eerst een inkomstenopgave indienen over de afgelopen maand. In de nieuwe situatie wordt de WW-uitkering wel toegekend, maar als achteraf blijkt dat de inkomsten over de eerste maand hoger zijn dan het wettelijk maximum, wordt de WW-uitkering alsnog afgewezen. Dit is dus vergelijkbaar met een afwijzing vooraf.

inkomsten⁴ en beëindiging wegens het afzien van de uitkering of het WW-recht⁵. De ontwikkeling van deze subcategorieën loopt sterk uiteen. Het aandeel uitstroom naar werk is in de periode maart-juni met een derde gezakt. Daarna schommelt het aandeel tussen 20 en 23%, gemiddeld 11%-punt lager dan voor de crisis. Dat geeft aan dat het nog steeds moeilijk is om direct werk te vinden vanuit de WW. Daar staat tegenover dat het aandeel beëindigingen wegens het niet opgeven van inkomsten steeds verder stijgt. Het aandeel is inmiddels bijna verdubbeld. Deze toename heeft te maken met keuzes van UWW om bepaalde werkzaamheden tijdelijk niet uit te voeren in verband met de toegenomen werkdruk door de coronacrisis. Meer beëindigingen wegens werk worden geregistreerd als beëindigingen wegens het niet opgeven van inkomsten. Dat weerspiegelt zich in een stijging van dat aandeel en een afname van het aandeel uitstroom naar werk: het zijn deels communicerende vaten. Ten slotte zien we dat het aandeel beëindigingen wegens het afzien van WW-uitkering of WW-recht na een aanvankelijke stijging stabiliseert rond 7 á 8%. Wat hier achter zit, is niet duidelijk.

Het aandeel uitstroom wegens het bereiken van de maximale WW-duur is in juli sterk gestegen (42%) en blijft in augustus op een hoog niveau. Dit is het gevolg van de instroomgolf tijdens het begin van de crisis. De mensen die instroomden waren vooral jongeren en die hebben een kort arbeidsverleden. De eersten daarvan bereikten na drie maanden de maximale WW-duur. Dat zien we terug in de stijging van het aandeel uitstroom wegens het bereiken van de maximale WW-duur in juli. Daarna neemt het aandeel weer af omdat deze groep inmiddels grotendeels is uitgestroomd.

Het aandeel van de overige uitstroomredenen nam eerst fors toe (van 16% voor de crisis naar bijna 25% in juni), om vervolgens weer sterk af te nemen. De belangrijkste oorzaak achter die ontwikkeling is de stijging van de subcategorie uitstroom wegens afwijzing na toekenning van de WW-aanvraag⁶. Het aandeel stijgt van 4,5% naar 14,5% in juni om vervolgens te zakken naar 5,4% in september. Deze ontwikkeling is het gevolg van de invoering van de NOW 1.0. We zagen dezelfde ontwikkeling bij de afwijzingen (afwijzing vooraf), deze categorie is feitelijk een afwijzing achteraf. De categorie volgt de ontwikkeling bij de afwijzingen, maar met een vertraging van twee maanden.

Aantal lopende WW-uitkeringen gestabiliseerd

Al met al is het aantal lopende WW-uitkeringen fors toegenomen, maar dat is vooral gebeurd in de eerste helft van april. Vanaf juli zien we zelfs een licht dalende tendens. Dit is het gevolg van de NOW-regelingen en van het feit dat de economie weer grotendeels op gang is gekomen. Hoe het verder zal gaan is de vraag, zeker nu er een tweede golf is. Los daarvan is de verwachting sowieso dat het aantal WW-aanvragen in het laatste kwartaal van de 2020 weer gaat stijgen en daarmee ook het aantal lopende WW-uitkeringen. Daar zijn meerdere redenen voor. Een reden is dat de mate van ondersteuning onder NOW 3.0 wordt afgebouwd. Verder zullen bedrijven in de getroffen sectoren (horeca, evenementen, toerisme etc.) na de zomer de balans opmaken en beslissen of ze in deze omstandigheden nog kunnen bestaan en zo ja, in welke omvang. De tweede golf maakt dat nog actueler. In de meest actuele raming gaan we ervan uit dat het aantal WW-toekenningen in 2020 uitkomt op circa 520.000 (tegen 330.000 in 2019) en dat het aantal lopende WW-uitkeringen eind 2020 stijgt naar 330.000. Dat betekent dat er tussen september en december zo'n 50.000 lopende uitkeringen bij komen. In deze raming is nog geen rekening gehouden met een tweede golf.

In verband met de wachttijd van twee jaar tussen moment van ziek worden en instroom in de WIA is voor de instroom in 2020 het aantal werkenden in 2018 van belang. Toen steeg de pensioenleeftijd van 65 jaar en 9 maanden naar 66 jaar. Sinds 2019 is de pensioenleeftijd 66 jaar en 4 maanden.

Ontwikkelingen bij de instroom in de WIA in 2020

In de eerste acht maanden van 2020 is de instroom in de WIA sterk gestegen (9,1%) vergeleken met dezelfde periode in 2019. Daar zijn drie redenen voor. De eerste reden is de verhoging van de pensioenleeftijd in 2018 naar 66 jaar. Hierdoor groeide de groep werkende mensen in de leeftijdscategorie 60-plus in 2018 en dat betekent onder gelijke omstandigheden dat de instroom van 60-plussers in de WIA in 2020 toeneemt⁷. In de eerste acht maanden van 2020 steeg de instroom in de leeftijdsgroep 60-plus met 610. Inmiddels bestaat bijna een kwart van de instroom uit 60-plussers.

De tweede reden is de toename van het aantal WIA-verzekerden (mensen in loondienst plus mensen in de WW) door het aantrekken van de economie in de afgelopen jaren. In 2018 nam het aantal verzekerden in de leeftijdscategorieën jonger dan 60 jaar toe met 0,9%. Deze toename werkt met een vertraging van twee jaar door in de instroom in de WIA. Dit betekent een extra instroom van ongeveer 150 in de eerste acht maanden van 2020.

Tabel 2 WIA-instroom en herkomst, 2018–2020, eerste acht maanden

	T/m aug 2018	T/m aug 2019	T/m aug 2020	T/m aug 2020 ^e	2018 t.o.v. 2017	2019 t.o.v. 2018	2020 t.o.v. 2019	2020 t.o.v. 2019 ^e
Totale instroom WIA	28.380	29.378	32.069	30.900	2,7%	3,5%	9,1%	5,2%
<i>IVA</i>	7.789	7.804	7.842	8.400	11,7%	0,2%	0,5%	7,6%
<i>WGA</i>	20.591	21.574	24.227	22.500	-0,4%	4,8%	12,3%	4,3%
Naar herkomstgroep (zie box 2):								
<i>Zieke werknemers</i>	14.751	15.956	19.526	18.789	6,8%	8,2%	22,4%	17,7%
<i>Zieke WW'ers</i>	8.144	7.614	6.385	6.223	-2,0%	-6,5%	-16,2%	-18,3%
<i>Zieke flexwerkers</i>	5.485	5.808	6.158	5.888	-0,7%	5,9%	6,1%	1,4%

* Gecorrigeerd voor voorschotten.

Samen zorgen de verhoging van de pensioenleeftijd en de conjunctuur voor een toename van de instroom met circa 760, dat is 26% van de totale stijging van de instroom (2.691). De resterende toename wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de stijging van het aantal voorschotten in 2020. Mensen krijgen een voorschot als de WIA-aanvraag niet binnen de wettelijke termijn (acht weken) kan worden afgehandeld. In de eerste acht maanden van 2020 zijn 5.865 voorschotten toegekend, bijna 4.000 meer dan in dezelfde periode van 2019. Normaal schommelt het aandeel voorschotten in de instroom tussen 5 en 6%. In 2020 stijgt het aandeel tot 18,3%. De belangrijkste oorzaak hiervoor is de coronacrisis: door de beperkende maatregelen konden tot juni geen beoordelingen worden verricht waarbij lichamelijk onderzoek of face-to-facecontact nodig is. De stijging van het aantal voorschotten zorgt voor een stijging van de instroom (zie box 3). De instroom is daardoor in de eerste acht maanden circa 1.200 groter dan normaal het geval geweest zou zijn. Deze toename is echter vooral een statistische vertekening. Het betekent niet dat er meer mensen arbeidsongeschikt worden.

Box 2

WIA-regelingen en -herkomstgroepen

De WIA kent twee regelingen:

- de IVA (Inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten) voor mensen die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn;
  - de WGA (Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsongeschikten) voor mensen die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn (ongeveer een derde van de WGA-instream) of volledig arbeidsongeschikt zijn met nog kans op verbetering van het arbeidsvermogen (ongeveer twee derde).
- Zieke WW'ers: mensen die ziek worden terwijl ze een WW-uitkering hebben. De begeleiding en re-integratie van deze groep vallen onder verantwoordelijkheid van UWV.
  - Zieke flexwerkers: deze groep bestaat uit einddienstverbanders (mensen die aan het einde van hun vaste of tijdelijke dienstverband ziek zijn of binnen vier weken daarna ziek worden) en uitzendkrachten (idem voor mensen met een uitzendbaan). De begeleiding en re-integratie van deze groep valt onder verantwoordelijkheid van UWV als de werkgever publiek verzekerd is voor de Ziektewet. Als de werkgever eigenrisicodrager is voor de Ziektewet, is het de verantwoordelijkheid van de ex-werkgever.

Binnen de WIA onderscheiden we in dit artikel drie herkomstgroepen:

- Zieke werknemers: mensen die een dienstverband hebben op het moment dat zij ziek worden en dit gedurende de eerste twee ziektejaren behouden. De begeleiding en re-integratie van deze groep vallen onder verantwoordelijkheid van de werkgever.

8

We corrigeren voor het teveel aan instroom door de extra voorschotten en we corrigeren voor de standaardregistratie van voorschotten als WGA 80/100 AO. Het blijkt dat circa 20% van de voorschotten die niet worden afgewezen, overgaat naar de IVA. Op basis daarvan kunnen we de overblijvende voorschotten verdelen naar IVA en WGA. Nota bene: het is een schatting.

De drie genoemde redenen voor de stijging van de instroom verklaren samen circa 2.000 of driekwart van de totale stijging. Een kwart van de toename (circa 700) is onverklaard. Een vraag is dan of dat veroorzaakt wordt door corona. Voor de WIA geldt een wachttijd van twee jaar. Daardoor kunnen mensen die ziek worden door corona in 2020 niet zorgen voor een toename van de instroom. Wat wel zou kunnen is dat bijvoorbeeld meer langdurig zieken onder invloed van de corona-onzekerheid of omdat ze ziek geworden zijn door corona, een aanvraag doen voor een WIA-uitkering. In de praktijk zien we echter niet veel extra aanvragen. We zien wel een iets hoger toekenningspercentage, maar dat is niet voldoende om het onverklaarde deel te verklaren. Er zijn dus (nog) geen aanwijsbare ontwikkelingen bij de instroom die terug te voeren zijn op corona.

Omdat de stijging van het aantal voorschotten zorgt voor een statistische vertekening hebben we in tabel 2 ook cijfers opgenomen waarbij 2019 is geschoond voor de stijging van de voorschotten⁸. De verdere analyse van de ontwikkeling bij de WIA gebeurt op basis van de geschoonde cijfers.

Box 3

Voorschotten in de WIA

Waarom zorgt een stijging van het aantal voorschotten voor een toename van de instroom in de WIA-statistiek? Wat we in de statistiek als instroom tellen, zijn nieuwe betalingen van een uitkering. Daarbij maken we geen onderscheid tussen uitkeringen als voorschot en definitieve WIA-uitkeringen. Er zijn allerlei redenen waarom een aanvraag niet binnen de gestelde wettelijke termijn kan worden afgehandeld en een voorschot wordt verstrekt. Een reden kan bijvoorbeeld zijn dat de aanvrager de benodigde stukken niet op tijd heeft aangeleverd. Er kunnen ook uitvoeringsredenen zijn zoals gebrek aan uitvoeringscapaciteit. Van de voorschotten wordt circa 30% uiteindelijk afgewezen, maar ze zijn wel geteld als instroom. Feitelijk tellen we dus altijd iets te veel instroom. Statistisch gezien is dat niet erg, zolang het aandeel voorschotten stabiel en beperkt in omvang is. We zien de alsnog afgewezen aanvragen op een later tijdstip in de statistiek terug als een beëindiging wegens minder dan 35%

arbeidsongeschiktheid. Het verstrekte voorschot wordt dan verrekend met de WW-uitkering of teruggevorderd. Op het aantal lopende WIA-uitkeringen heeft het niet veel effect.

Het aantal voorschotten wordt statistisch belangrijk als het aandeel sterk toeneemt, zoals in 2020. Normaal bestaat tussen 5 en 6% van de instroom uit voorschotten, maar in 2020 stijgt het aandeel naar bijna 20%, en tellen we dus ook meer instroom. Bovendien komt die extra instroom terecht bij de WGA. Voorschotten worden namelijk standaard geregistreerd als 80-100% arbeidsongeschikt voor de WGA. Een stijging van het aantal voorschotten heeft dus twee effecten: relatief minder instroom bij de IVA en meer instroom bij de WGA, en meer beëindigingen. De stijging van de instroom door het gestegen aantal voorschotten is vooral een statistische vertekening.

IVA en WGA

Op basis van de gecorrigeerde cijfers zien we dat de IVA in 2020 sneller toeneemt dan de WGA (zie box 2 voor een toelichting van beide regelingen). De mutaties schommelen de laatste jaren echter nogal. Gemiddeld zien we over de periode 2016–2020 dat de IVA harder toeneemt dan de WGA (30% versus 13%). Dat verschil in toename zit voor een belangrijk deel bij de 60-plussers. Het is op zich logisch dat de kans op IVA groter is bij ouderen wanneer zij arbeidsongeschikt worden. En omdat het aantal 60-plussers toeneemt door verhoging van de pensioenleeftijd kan verwacht worden dat de instroom in de IVA harder stijgt dan in de WGA.

Herkomstgroepen

Tabel 2 laat ook de ontwikkeling bij de herkomstgroepen zien (zie box 2 voor de toelichting op deze begrippen). De instroom van zieke WW'ers neemt af. Sinds 2016 daalt het aantal WW-uitkeringen onder invloed van de economische ontwikkeling en dat geldt ook voor de uitstroom uit de WW wegens ziekte. We zien dit met een vertraging van twee jaar terug bij de instroom van zieke WW'ers. De afname van zieke WW'ers versnelt in de eerste acht maanden van 2020. Gecorrigeerd voor de extra voorschotten is de afname ruim 18%. De afname van de instroom van zieke WW'ers zal ook in 2021 doorgaan. In 2022 draait de ontwikkeling om vanwege de toename bij de WW door de coronacrisis.

De instroom bij de groep zieke werknemers maakt in 2020 een sprong: een toename van 17,7%. Voor een deel is dit het gevolg van het langer doorwerken van mensen. Ook de conjunctuur speelt een rol. In 2018 steeg het aantal mensen jonger dan 60 jaar met een vast contract met 0,6%. Het langer doorwerken en de groei van het aantal werkenden kunnen circa een derde van de totale stijging bij de groep zieke werknemers verklaren. Het restant (twee derde) komt deels voort uit verschuivingen binnen de groep werkenden met gezondheidsproblemen. Door het aantrekken van de conjunctuur tussen 2015-2018 blijven kwetsbare werknemers vaker in dienst in plaats van af te vloeien via WW en Ziektewet. Als ze dan arbeidsongeschikt worden, stromen ze de WIA in als zieke werknemer in plaats van als zieke WW'er, zoals vaak het geval was tijdens de financiële crisis. De afname bij de zieke werklozen en de stijging bij de zieke werknemers zijn voor een deel communicerende vaten.

Vangnet Ziektewet: meer instroom van zieke flexwerkers

In deze paragraaf kijken we naar het mogelijke effect van drie factoren op de instroom in de Ziektewet: de Wet arbeidsmarkt in balans (Wab), de nieuwe uitzend-cao en de coronacrisis. Wat betekenen deze ontwikkelingen voor het beroep dat uitzendkrachten en andere flexwerkers bij ziekte doen op de Ziektewet? We kijken eerst naar de Wab. Een van de maatregelen van deze wet is dat uitzendbedrijven hun activiteiten niet langer kunnen onderbrengen in andere sectoren. Met ingang van 2020 zijn alle uitzendbedrijven voor de Ziektewet-premie ingedeeld in de uitzendsector. Deze premie is hoger dan de andere sectorpremies. De overgang van uitzendkrachten naar de uitzendsector heeft op het eerste gezicht geen directe gevolgen voor de omvang van de instroom in de Ziektewet. Er is immers alleen sprake van een nieuwe indeling van uitzendkrachten (in de uitzendsector), die losstaat van de instroom.

Box 4

Vangnetgroepen in het vangnet Ziektewet

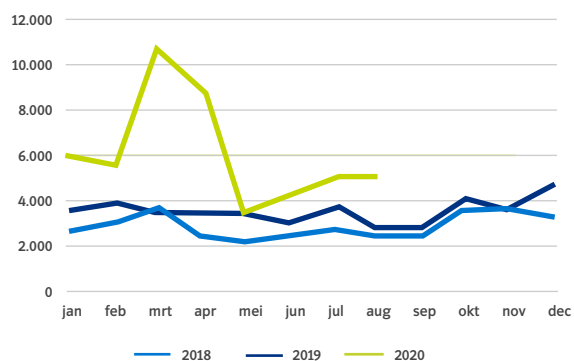
De Ziektewet dient als een vangnet voor verschillende groepen, waaronder de flexwerkers⁹. Binnen de vangnetgroep flexwerkers is een onderverdeling te maken naar uitzendkrachten, eindedienstverbanders en overige flexwerkers. Voor uitzendkrachten met uitzendbeding eindigt het dienstverband bij ziekte en bestaat er recht op een Ziektewet-uitkering (na een of twee wachtdagen). Eindedienstverbanders zijn werknemers die nog steeds ziek zijn op het moment dat

het tijdelijke of vaste dienstverband eindigt en die een beroep doen op de Ziektewet. Alle zieke uitzendkrachten die niet met uitzendbeding werkten, vallen onder eindedienstverbanders. Onder de groep overige flexwerkers vallen ook bepaalde bijzondere dienstverbanden als stagiaires, oproepkrachten en gelijkgestelden. Ook als men binnen vier weken na beëindiging van het dienstverband ziek wordt en geen WW-uitkering ontvangt, kan men een beroep op de Ziektewet doen.

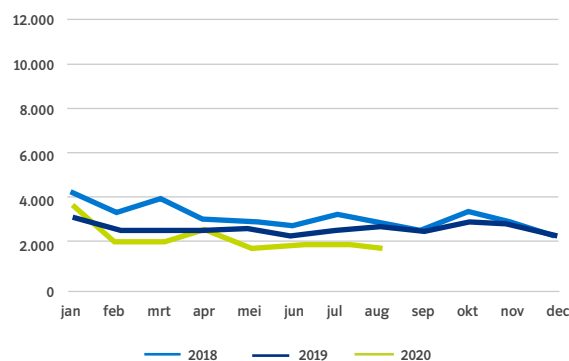
9
Andere vangnetgroepen zijn zieke WW'ers, mensen die onder de no-riskpolis vallen, vrouwen die ziek zijn als gevolg van zwangerschap of bevalling, en vrijwillig verzekerden.

Een tweede factor is de afsluiting van een nieuwe uitzend-cao eind 2019. In deze cao zijn onder meer nieuwe afspraken gemaakt over het afsluiten van contracten met en zonder uitzendbeding. Onder invloed van de Wab en de nieuwe cao lijken er naar verhouding nu meer contracten met uitzendbeding (uitzendkrachten) te worden afgesloten dan zonder (eindedienstverbanders). Wat is de invloed hiervan op de instroom? We bekijken dit aan de hand van instroomcijfers, ofwel zogenoemde toegekende ziekmeldingen. Dit zijn ziekmeldingen die leiden tot een Ziektewet-uitkering.

Figuur 1 Instream in Ziektewet, uitzendkrachten, jan 2018 - aug 2020

Figuur 2 Instream in Ziektewet, einddienstverbanders, jan 2018 - aug 2020

UWV ziet zieke werknemers zonder uitzendbeding pas na afloop van hun contract instromen in de Ziektewet, terwijl zieke uitzendkrachten met uitzendbeding direct bij UWV instromen. Als de contractvorm van deze einddienstverbanders wijzigt in een uitzendcontract met uitzendbeding zal de instroom in de Ziektewet dus stijgen. Deze verschuiving tussen uitzendkrachten en einddienstverbanders zien we terug in de cijfers (figuur 1 en 2).

In de periode januari tot en met augustus 2020 steeg de instroom in de Ziektewet sterk bij de uitzendkrachten. In maart en april is de stijging extra groot vanwege de coronacrisis: in de eerste week van de lockdown in maart schoot de instroom omhoog om daarna weer af te nemen. Na deze twee maanden blijft de instroom duidelijk hoger dan in dezelfde periode van 2019. Dit hogere niveau is grotendeels toe te schrijven aan de bovengenoemde omzetting van contracten zonder uitzendbeding naar contracten met uitzendbeding. Bij de groep einddienstverbanders is sprake van minder instroom in 2020 in vergelijking met 2019 door de bovengenoemde omzetting. Het verschil met de instroom in 2019 is bij deze groep minder groot dan bij de uitzendkrachten. De reden voor dit kleinere verschil is dat een deel van de extra instroom bij de uitzendkrachten bestaat uit kortverzuimende, voormalige einddienstverbanders die voorheen niet als instroom van einddienstverbanders bij UWV meetelden. Bij de einddienstverbanders zien we in maart en april een beperkt effect van de coronacrisis. In april ligt de instroom hoger dan gemiddeld, maar het effect is veel kleiner dan bij de uitzendkrachten.

De overgang van uitzendbedrijven naar de uitzendsector draagt indirect bij aan de hogere instroom van zieke flexwerkers in de Ziektewet dit jaar. Deze toename is grotendeels het gevolg van extra instroom die ontstaat omdat contracten zonder uitzendbeding (van einddienstverbanders) zijn omgezet naar contracten met uitzendbeding (uitzendkrachten). Hierbij spelen waarschijnlijk zowel de Wab als de nieuwe cao-afspraken in de uitzendsector een rol. Daarnaast zorgt ook de coronacrisis in de maanden maart en april voor meer instroom in de Ziektewet.

Tabel 3 Kengetallen sociale zekerheid 2015–2020*

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	x 1.000	x 1.000	x 1.000	x 1.000	x 1.000	raming x 1.000
Ontslag WW						
Instroom	583,7	491,0	390,2	335,5	330,0	521
Uitstroom	578,7	524,9	472,2	402,7	369,3	415
Lopende uitkeringen	445,9	412,0	330,0	262,7	223,5	330
Gedifferentieerde uitkeringen**	405,1	362,5	288,1	229,7	197,8	292
Uitkeringsjaren***	338,9	332,7	291,0	241,0	201,5	229
WIA						
Instroom	35,8	40,0	41,7	43,5	45,8	48,3
Uitstroom	16,1	16,6	18,4	18,8	20,0	27,3
Lopende uitkeringen	229,6	253,4	276,7	302,5	327,9	349,0
Uitkeringsjaren	187,8	207,1	227,3	247,5	271,1	292,0
WAO						
Instroom	0,9	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
Uitstroom	28,8	22,8	21,0	20,1	17,6	22,0
Lopende uitkeringen	315,1	293,0	272,6	253,6	236,5	215,1
Uitkeringsjaren	267,7	249,0	232,5	216,9	203,2	185,6
WAZ						
Instroom	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Uitstroom	2,1	1,6	1,5	1,3	1,1	1,4
Lopende uitkeringen	15,1	13,5	12,1	10,8	9,7	8,4
Uitkeringsjaren	12,4	11,0	9,9	8,8	7,8	6,8
Wajong						
Instroom****	4,5	4,2	4,7	5,2	5,9	7,6
Uitstroom	6,3	6,1	6,1	6,5	6,8	7,4
Lopende uitkeringen	248,8	247,1	245,8	245,1	244,2	244,4
Uitkeringsjaren	203,7	203,7	203,3	204,4	204,7	206,8
Ziektewet*****						
Instroom	204,3	236,0	251,7	282,6	298,0	316,0
Uitkeringsjaren	88,0	87,3	89,7	94,3	97,9	104,4

* Ramingen zijn gebaseerd op de Macro Economische Verkenning (MEV) 2021 (CPB).

** Gedifferentieerde uitkeringen: aantal lopende WW-uitkeringen minus de staartnuluitkeringen.

*** Uitkeringsjaren: gemiddeld aantal uitkeringen omgerekend naar fulltime equivalents. De Wajong-uitkeringsjaren zijn exclusief Wajongers werkzaam in sociale werkplaatsen.

**** In 2015 is de Participatiewet ingevoerd waardoor er alleen nog instroom in de Wajong is van zogenaamde heropende Wajong-rechten en van mensen die duurzaam geen arbeidsmogelijkheden hebben.

***** Exclusief eigenrisicodragers (ERD). De aantallen van de overige wetten zijn inclusief ERD.

Bron: UWW.

Colofon

Uitgave

UWV Kenniscentrum

Postadres

Postbus 58285, 1040 HG Amsterdam

Inlichtingen

ed.berendsen@uwv.nl

peter.rijnsburger@uwv.nl

Auteurs

Ed Berendsen

Peter Rijnsburger

Volg ons

© UWV 2020

Bronvermelding is verplicht. De informatie in het UWV Kennisverslag (UKV) is aangedragen vanuit de kennisoptiek en betreft dus niet een verantwoording of een weergave van ingenomen beleidsstandpunten van UWV.

De kennispublicaties van UWV hebben betrekking op vier gebieden. Deze kennen een eigen kleurcodering. Zo kunt u snel zien op welk gebied een publicatie betrekking heeft:

 ontwikkelingen in de sociale zekerheid

 verder professionaliseren van de dienstverlening

 arbeidsmarkt en arbeidsparticipatie

 financiële aspecten van de sociale zekerheid

